

Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В.

Я ЛЮБЛЮ УКРАЇНУ

Інтегрований посібник-зошит
для учнів 3 класу

Тернопіль
Астон
2017

ББК 81.411.4я7

Ч-12

*Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах
комісією з педагогіки та методики початкового навчання
Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист ІМЗО від 29.06.2016 р. № 21/12-Г-419)*

Рецензенти:

Матвієнко Олена Валеріївна — доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Яхновська Тетяна Василівна — вчитель початкових класів, заступник директора з навчально-виховної роботи НВК «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 3-лицей», м. Обухів, учитель-методист.

М. І. Чабайовська, Н. М. Омельченко, В. В. Синільник

Ч-12 Я люблю Україну: інтегрований посібник-зошит для учнів 3 класу. —

Тернопіль: Астон, 2017. — 112 с.

ISBN 978-966-308-699-6

Інтегрований посібник-зошит призначений для вивчення курсу українознавства за вибором «Я люблю Україну».

Тут подано матеріали для ознайомлення молодших школярів із Україною як державою, сторінками історії і сьогодення, традиціями і звичаями, культурою українського народу та її особливостями в різних регіонах, усною народною творчістю, національним мовленнєвим етикетом.

Для учнів третього класу, вчителів, батьків.

ISBN 978-966-308-699-6

Умовні позначення

— початок уроку;

— виріж;

— дай відповіді на запитання;

— працюй разом із дорослими;

— виконай цікаве завдання;

— візьми участь у проекті;

— запиши;

— розфарбуй, намалюй.

© Чабайовська М. І., Омельченко Н. М., Синільник В. В., 2017

© ТЗОВ «Видавництво Астон», 2017

ПЕРЕДМОВА

*Дорогий друже!
Юний громадянин незалежної України!*

Перед Тобою посібник-зошит, у якому розповідається про нашу Батьківщину — Україну, її історію і сьогодення, природу, особливості матеріальної та духовної культури.

Бути громадянином України — це не тільки жити в цій великій європейській державі. Це означає любити Україну. А для цього потрібно насамперед знати: українську мову як мову державну; найважливіші етапи становлення держави; героїв, які боролися за її незалежність; звичаї і традиції українського народу; найвидатніших учених, письменників, композиторів, артистів, художників і спортсменів; визначні місця та відомих людей рідного краю. Знати, в чому полягає унікальність українців, їх внесок у світову культуру, здобутки і перемоги України.

Посібник-зошит допоможе Тобі стати патріотом України.

Український патріот — це людина української або будь-якої іншої національності, що проживає на території України, любить цю землю, готова захищати свою державу від ворогів та усвідомлює необхідність її розбудови.

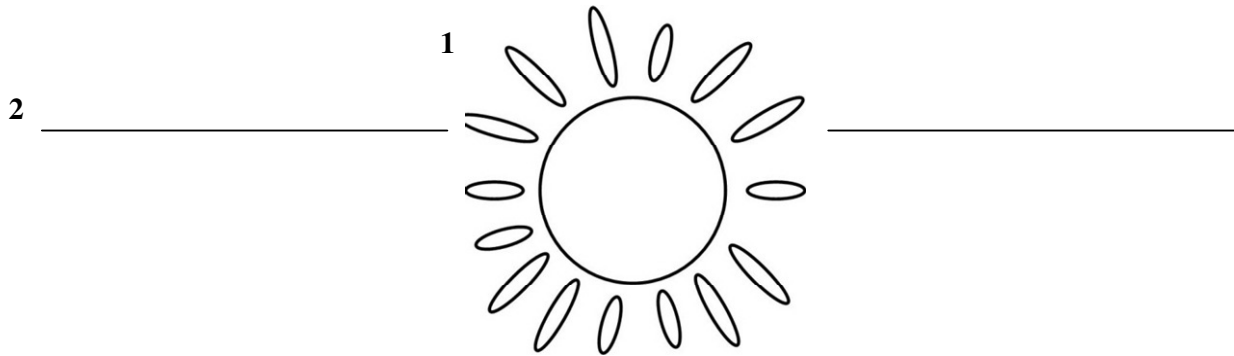
Сторінками книжки з тобою мандруватимуть і навчатимуться Оксанка і Тарасик. Разом із ними Ти дізнаєшся багато цікавого, виконуватимеш творчі завдання.

Бажаємо Тобі успіхів!

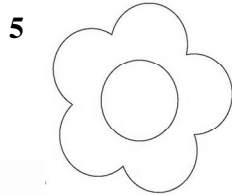
АНКЕТА

❖ Заповни анкету про себе.

3 _____

4 _____

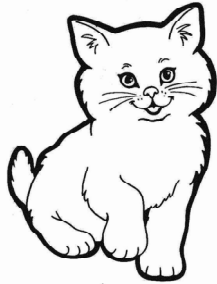

7

_____

_____

_____

8

1. Намалюй себе або наклеї своє фото.

2. Напиши своє ім'я, прізвище.

3. Запиши свій день народження.

4. Запиши свою національність.

5. Якщо ти вдома розмовляєш українською мовою, розфарбуй квіточку жовтим і синім кольорами, а якщо іншою мовою — кольором за бажанням.

6. Якщо ти вранці робиш зарядку, зафарбуй квіточку своїм улюбленим кольором.

7. Запиши, які книжки ти любиш читати.

8. Якщо в тебе є домашня тваринка, розфарбуй зображену або намалюй іншу.

РУСЬ-УКРАЇНА. ВИДАТНІ ІСТОРИЧНІ ПОСТАТІ: АСКОЛЬД, ОЛЬГА, СВЯТОСЛАВ, ВОЛОДИМИР

Молитва за Україну

Боже, бережи Україну!
Прости й помилуй наш народ,
зверни Своє світле лице на нашу землю
і благослови тих, хто живе на ній.
Дай нам мудрості управляти всім,
що Ти довірив нам на цій землі.
Хай наш народ живе в мирі та злагоді,
захисти нас від ворогів зовнішніх та внутрішніх.
Нехай милість Твоя буде з нами,
нашими дітьми та онуками на тисячі поколінь.
Надіємось на Тебе, Господи!
Амінь!

Україна

Україна — найбільша європейська країна. Моря, що її омивають: Чорне — найбільше море України й Азовське — наймілкіше море на Землі. За площею Азовське море в одинадцять разів менше від Чорного.

Річок в Україні налічується сімдесят три тисячі. У Чорне море впадають: Дніпро (третя за величиною річка в Європі), Дунай, Дністер, Південний Буг.

На території України близько 20 тисяч озер. Озера: Світязь (на Волині) — найглибше, Ялпуг (в Одеській області) — найбільше за площею, Синевир (у Карпатах) — найбільше гірське озеро, Сиваш (у Криму) — солоне озеро.

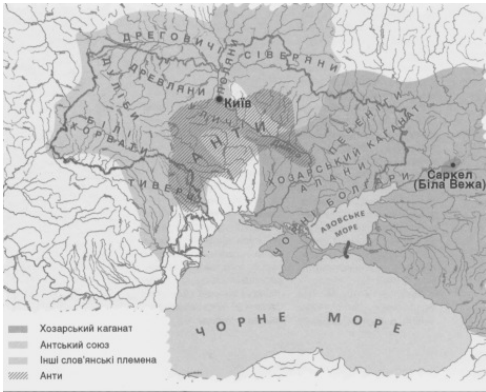
- Які моря омивають Україну?
- Скільки озер є на території України?
- Яке море наймілкіше на Землі?

Це цікаво!

- Географічний центр Європи розташований в Україні, біля містечка Рахів, в оточенні мальовничих Карпат.

❖ Знайди і покажи на глобусі Україну.

Русь-Україна

На землях антів-слов'ян у 9–10 століттях виникла нова держава з центром у Києві — Русь-Україна. Уважають, що першим київським князем був легендарний засновник міста Кий.

- Як називалася новоутворена держава?

Це цікаво!

- У «Повісті минулих літ» Нестор Літописець розповідає, «звідки почалася Руська земля, хто в Києві перший став князувати».
- «Парк Київська Русь» — сучасний центр культури й історії Русі-України, що розташований в селі Копачів Обухівського району Київської області. Це живе середньовічне місто, в якому до всіх експонатів можна доторкнутися. Персонал тут одягнений у костюми часів Русі-України.
- У парку відтворено в історичних розмірах частину міста Київ (місто Володимира). Тут споруджують будівлі, які існували в 5–13 століттях.

Аскольд

Нащадок Кия, перший київський князь-християнин. Зміцнив Русь-Україну.

- Хто із князів перший прийняв християнство?

Ольга

Княгиня Ольга. Упродовж 20 років вона правила державою. Віддавала перевагу переговорам перед військовою силою. Ольга здійснила два візити до Константинополя, під час яких було укладено вигідні союзницькі договори. Прийняла християнство.

Запиши, скільки візитів здійснила княгиня Ольга в Константинополь.

Святослав

Київський князь Святослав, як і його мати, княгиня Ольга, дбав про зміцнення Київської держави. Видатний воїн і полководець. Усе своє життя провів у походах і боях. Був чесний із ворогами і попереджав їх про свій намір іти проти них: «Іду на ви». Брав фортеці без облоги за 2–3 дні. Розширив кордони Русі-України. Запровадив традицію призначати своїх синів правити в інші міста. Загинув у бою.

Запиши, хто був матір'ю князя Святослава.

Володимир Великий

Київський князь. У 988 році від Різдва Христового в місті Херсонес, що в Криму, Володимир Великий прийняв християнство, а з поверненням до Києва охрестив свій народ.

За часів його князювання Русь-Україна почала формуватися як цілісна держава.

Запиши, хто з київських князів охрестив Русь-Україну.

Це цікаво!

- Володимира Великого зображено на банкноті номіналом 1 гривня.

Банкнота номіналом 1 гривня

Пам'ятник Володимиру Великому в Києві

Добери «ключик» та запиши речення.

ВДУННЛІFDПІGРZON–ІЦУGELGСWИУMQBSZOFЛGFУLKLPYAGFİRHWИ.
ДВАQBDHГЯННАЗВАГDЦVIZEQİYPRIFЧWКСИ–LBZONPGIFCSФLERSH.

Літературна сторінка

Дніпро і Десна

Легенда

Дніпро і Десна — це брат і сестра. Були вони колись людьми. Як вирости вони, батько й мати благословили їх у дорогу. Змовилися брат і сестра вийти вранці та полягали спати.

Десна любила спати — і проспала ранок, а Дніпро прокинувся на світанку, порозвертав гори, порозчищав гирла і заревів степами. Десна прокинулась — аж брата і немає. Вона тоді пустила ворона вперед і побігла слідом.

Летить ворон і, як тільки наздожене Дніпро, всякий раз і каркне. Що поверне Десна до Дніпрового гирла, то він убік — і подався далі. Багато разів підвертала до Дніпра, багато разів повертав він убік: тому він такий і кручений...

На ворона напав рябець, і давай вони битися. Чи довго билися, чи ні — Дніпро добіг до моря. Як почула Десна од ворона, що Дніпро далеко, — прихилилася до брата і злилася з його гирлами. Тепер вона тече лівою стороною, а Дніпро — правою.

Де є острови і скелі серед річки, там розходиться Дніпро з Десною. Коли ясний день, то видно, де Дніпро, а де Десна: в Дніпрі — синя вода, а в Десні — мов жовта; Десна тече тихо, Дніпро — прудко.

- *Ким були колись Дніпро і Десна?*
- *Як тече Десна, а як Дніпро?*

Це цікаво!

- У давнину греки називали річку Дніпро Борисфеном (що означає «річка, яка тече з півночі»).
- Римські історики називали річку іменем Данапріс, яке через століття перетворилося на Дніпро.
- У період Русі-України річку називали Славутичем (річка слов'ян).

Прочитай і запиши прислів'я.

еН впи диво ровДніпської, ен ві шіка зацькоїко.

еД проДні — мат і давпра.

РУСЬ-УКРАЇНА. ВИДАТНІ ІСТОРИЧНІ ПОСТАТІ: КНЯЗІ ЯРОСЛАВ МУДРИЙ, ВОЛОДИМИР МОНОМАХ. ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА. ДАНИЛО ГАЛИЦЬКИЙ

Ярослав Мудрий

Київський князь, син Володимира Великого. За князювання Ярослава будували храми, бібліотеки, засновували монастирі. Багато з них збереглися донині. Його прозвали Мудрим за велику мудрість, любов до науки, культури. Князь розширив кордони Русі-України, зміцнив стосунки своєї держави з іншими країнами.

Ярослав Мудрий славився великою любов'ю до книг, усе життя збирав їх. Завдяки йому при Софійському соборі в Києві було засновано першу бібліотеку, яка налічувала понад 950 томів. На жаль, це унікальне зібрання зникло й досі і не знайдене.

1036 року князь Ярослав розбив печенігів під Києвом. Відтоді вони не тільки не нападали на Русь-Україну, а й зникли з історичного обрію.

За Ярослава Мудрого Русь-Україна досягла розквіту своєї могутності.

- Як і за що прозвали князя Ярослава?
- Хто і де побудував першу бібліотеку?
- Чому печеніги після 1036 року не нападали на Русь-Україну?

Це цікаво!

- На банкоті номіналом дві гривні зображено князя Ярослава Мудрого.

Літературна сторінка

Ярослав Мудрий

Пролетіли дні короткі...
Перед смертю Ярослав
Всіх своїх синів покликав
І з любов'ю проказав:
«Вас я, діти, покидаю,
Йду я в ліпшу сторону,
Але, діти, пам'ятайте
Мою заповідь одну:
Не сваріться, жийте в згоді:
Тільки мир збере усе,

А незгода, наче вітер,
Все по полю рознесе.
Як не будете всі разом
Йти до спільної мети,
Ви, державу зруйнувавши,
Подастесь у світи.
Ви розгубите ту землю,
Що придбали вам батьки,
І тинятиметесь всюди,
Як вигнанці й жебраки».

Олександр Олесь

- Що заповідав своїм дітям Ярослав Мудрий?

Володимир Мономах

Київський князь, онук Ярослава Мудрого. Володимир Мономаху вдалося навести лад у державі. Він був великим полководцем. За його князювання зміцнилися могутність і єдність Русі-України, поліпшився добробут народу, розвивалася культура.

Володимир Мономах залишив послання нащадкам.

❖ Прочитай «Повчання Володимира Мономаха дітям».

«Дивіться, як все мудро влаштовано на світі: як небо влаштоване, або як сонце, або як місяць, або як зірки, і тьма, і світло, і земля як на водах покладена... І цьому диву дивуємося, як створено людину... Діти мої, похваліть за це Творця всього земного і небесного.

Ніколи не майте гордощів у своєму серці і в розумі, а кажіть: сьогодні живий, а завтра помру; смертні ми. Старих шануйте, як батька, а молодих, яко братів.

Найбільше шануйте гостя, звідки б він до вас не прийшов: простий чи знатний, чи посол; якщо не можете пошанувати його дарунком, то пригостіть їжею і питвом, бо він, мандруючи далі, прославить вас у всіх землях доброю чи злою людиною. Хворого навідайте, покійника проведіть в останню дорогу, бо всі ми смертні. Не промініть ніколи людину, не привітавши її, і добре слово їй мовте».

- *Ким був Володимир Мономах?*
- *Які заповіді залишив він своїм дітям?*

Галицько-Волинська держава

Русь-Україна проіснувала чотири століття, а потім загинула під ударами завойовників — татар. Усі великі міста, включно з Києвом, було поруйновано. Боротьбу з ворогом очолили князі Галичини та Волині. На початку 13 століття ці дві давні українські землі об'єдналися в єдину Галицько-Волинську державу.

Найвидатнішим галицько-волинським князем був Данило Романович Галицький, син засновника Галицько-Волинської держави князя Романа Мстиславича. Перший король Русі-України (з 1253 р.). З ініціативи Данила було закладено низку нових міст, зокрема Львів, названий так на честь старшого сина князя — Лева, розбудовано нову столицю — Холм. Данило всіляко дбав про будівництво фортець та оборонних споруд по

всій території держави, закладав замки, церкви й монастирі, сприяв розвиткові культури.

- Хто був найвидатнішим галицько-волинським князем?
- Хто був батьком Данила Романовича Галицького?
- На честь кого було названо місто Львів?

Літературна сторінка

Холм і Львів

Раз Данило був на ловах
І у лісі заблудив.
Довго він шукав дороги,
Довго в пущі він ходив.
Аж виходить на поляну:
Ні дороги, ні стежок.
На поляні горб високий,
Вкритий килимом квіток.
«Ось де місце для твердині!» —
З уст зірвалися слова.
«Тричі голову розіб'є,
Доки візьме татарва!

І твердиня тут постане!» —
Князь Данило порішив
І залізною рукою
Перший камінь положив.
Там, де звір ревів голодний,
Серед лісу на шпилі
Виріс Холм і став на варті
Української землі.
Друге місто будувати
Він над Полтвою звелів.
І на славу Льва-князенка
Князь назвав це місто Львів.

Олександр Олесь

- Яка пригода трапилась у лісі з князем Данилом?
- Які міста він побудував?

Добери «ключик» та запиши імена видатних князів.

йикьцилаГ олинаД, хамоноМ римидолоВ, йирдуМ валсорЯ

Прочитай і запиши.

стяЩа в рівітпо ен сятъв'є, ново в тьбіробо єтьтасядіс.

вимлиСмі гававід дієлово.

❖ Прочитай додатково текст.

Київ за князя Ярослава Мудрого

Український князь Ярослав Мудрий, що княжив по Володимирі, дбав дуже про свою столицю Київ.

Було вже це велике місто, що мало понад сто тисяч мешканців. З усіх сторін з'їздилися до Києва свої й чужі люди: чи то купити, чи продати щось, чи за іншою власною або державною справою, чи до суду, чи до уряду.

Жили в Києві українці з різних племен: поляни, древляни, сіверяни, дуліби, тиверці, уличі. Були тут і чужі народи: греки, німці, італійці, чехи, угри.

У Києві вісім торговищ, на яких постійно збирався народ. Церков і каплиць було аж чотириста! Київ був тоді найбільшим містом на сході Європи. Називали його другим Царгородом.

Давній город, що стояв на горі, не міг уже помістити під час небезпеки всіх його мешканців. Ярослав розширив його втрое й наново укріпив.

Довкола йшли високі вали, збудовані з каміння і землі, з дерев'яними і мурованими вежами, з глибоким ровом, що через нього вели мости.

До міста можна було ввійти з трьох сторін через укріплені ворота.

Найславніші були Золоті ворота з південного заходу. Вони були збудовані з каміння та цегли і покриті золотою бляхою.

Нижче був переїзд. Його замикали на ніч великими дверима, з дубового дерева, окованого залізом. Над воротами була мала церковиця.

Серед валів, побіч Десятинної церкви, Ярослав поставив нову княжу палату і різні церкви.

Найбільшу славу мала велика церква Святої Софії, або Божої Мудрості, з десятьма банями, прикрашена різьбою, гарними образами і малюнками.

По чужих землях розійшлася слава про наш золотoverхий Київ. Заморські купці, королі й королеві родичі були раді завітати до Києва, поглянути на його красу, багатство. Чужоземні купці продавали тут свій крам, купували в наших предків віск, звірині шкіри, хліб, мед, вивозили те в свої землі.

Звідти верталися з іншим крамом. За далекими морями, за Карпатськими горами, за темними лісами, далеко від нашого краю ширилася слава про нашу столицю.

За Михайлом Крищуком

- Які племена українців жили в Києві?
- З чого були збудовані Золоті ворота?
- Яка споруда мала найбільшу славу у місті?
- Що купували чужоземці в Києві?

КИЇВ — СТОЛИЦЯ УКРАЇНИ. КИЇВ — ДУХОВНИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР УКРАЇНИ. МАЙДАН НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Київ — духовний центр України

Київ називають «другим Єрусалимом». Для християн це святе місто, яке завжди славалося своїми церквами та монастирями. Софійський собор, Києво-Печерська лавра, Михайлівський Золотоверхий монастир, Володимирський собор, Патріарший собор Воскресіння Христового...

На Андріївській горі у Києві стоїть славетна Андріївська церква, збудована в середині 18 століття і названа на честь апостола Андрія Первозваного.

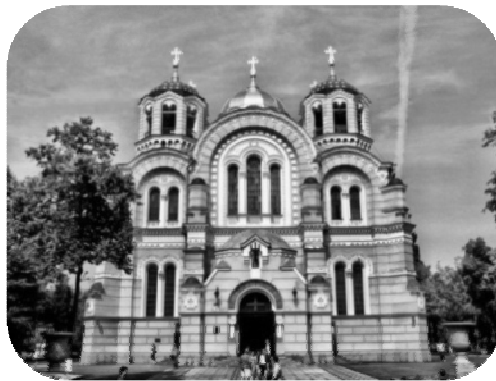
- Чому Київ називають «другим Єрусалимом»?

Це цікаво!

- У давньому літописі «Повість минулих літ» розповідається про подорож Андрія Первозваного вглиб українських земель по Дніпру. Він зупинився під горами на березі і промовив до своїх учнів: «Бачите ви гори ці? На горах цих засяє благодать Божа, буде місто велике і багато церков здвигне тут Бог». І піднявся на гори ці, поблагословив їх, помолився Богу і зійшов з гори цієї, де пізніше виріс Київ.
- У духовному центрі міста мало не кожна вулиця вела до храму. Саме назви церков свого часу визначили і назви вулиць: Трьохсвятительська, Михайлівська, Десятинна, Софіївська, Стрітенська, Костьольна... Бані храмів слугували своєрідним орієнтиром вулиці.

Андріївська церква

Володимирський собор

Патріарший собор
Воскресіння Христового

Київ — політичний центр України

Київ — важливий політичний центр країни. Тут працюють Президент, Адміністрація Президента України, Верховна Рада (Парламент) України, Кабінет Міністрів та багато державних установ.

У столиці розташовані іноземні посольства, адже наша країна підтримує зв'язки з понад 120 державами світу.

Київ пам'ятає могутню ходу війська князя Ярослава Мудрого, переможні козацькі полки українського гетьмана Богдана Хмельницького. Тут 24 серпня 1991 року відродилася незалежна держава — Україна.

- Які найважливіші державні установи є в Києві?
- Скільки тут іноземних посольств?
- Коли відродилася незалежна держава — Україна?

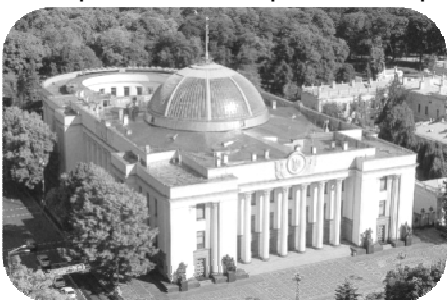
Будівля Адміністрації Президента України

*Будинок із химерами
(архітектор Владислав Городецький)*

Це цікаво!

- Будинок із химерами таку назву отримав завдяки скульптурним прикрасам, тематика яких — тваринний світ та казкові істоти. Зараз — це Мала резиденція прийомів Президента України.

Приміщення Верховної Ради України

Будинок Кабінету Міністрів України

- Майдан Незалежності — центральна площа Києва. Названа на честь проголошення незалежності України. Тут проходять збори та політичні мітинги громадян.

Літературна сторінка

Столиця

Місто Київ — це столиця,
Древня і квітуча.
Він розкинувся велично
На Дніпрових кручах.
Сонце сходить, сонце гріє —
Радісно сьогодні.

Розбудили рідний Київ
Дзвони Великодні.
Гомонять веселі діти
І питають в мами:
— А каштани світять свічі,
Щоб іти до храму?

Ганна Чубач

- Як ти розумієш виділені слова?

Якби Київ говорив...

... То він би голосно гукнув:

— Егей! Де ви є, мої родичі, на землі? Не цураймося. Гей-гей, одзовіться!

І що ж? Чи не загуло б розкотисто, як із-під землі:

— Чую тебе, брате мій. Першим озиваюся, бо, мабуть, таки ж я найближчий тобі.

— Це хто ж ти є? — запитав би Київ.

— Як хто? Я твій менший брат Київець на Дунаї.

— На Дунаї? Та це ж не така вже й далечінь. Це ж західний кордон України. А чого ж твій голос такий слабкий, наче він долітає із-за гір високих, із-за морів глибоких?

— А тому, брате, що я говорю з далекого праминулого. Із тих часів, про які оповідається в найстарішому літописі. У «Повісті минулих літ»... Не через гори й долини, а крізь віки лине мій голос.

— Знаю, брате, і пам'ятаю, — промовив би Київ. — Ти не набагато молодший від мене.

— Як діти одного батька, так і ми з тобою брати, — похвалився б Київець, той, що стояв колись на Дунаї. Він і жив якийсь час тут. А тоді повернувся до Дніпра, на високі кручі.

А є ще й озеро Кийове, і Кий-острів, і Кийовське поле.

Вадим Пена

- Зверни увагу на заголовок. Як ти розумієш його зміст? Перелічи власні назви, пов'язані з Києвом.

Запиши назву центральної площі Києва.

данМай заноНестілеж _____

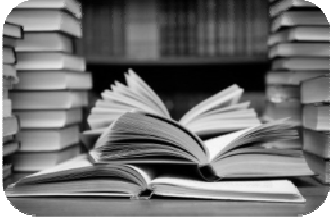
Допиши речення.

Київ — це _____

УКРАЇНЬСЬКА МОВА. РОЛЬ КНИГИ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ. ДОНЬКА ЯРОСЛАВА МУДРОГО АННА ЯРОСЛАВНА, ЇЇ ОСВІЧЕНІСТЬ. РЕЙМСЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ. ПЕРЕСОПНИЦЬКЕ ЄВАНГЕЛІЄ

Книги — морська глибина,
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

Іван Франко

Книга — одне з найбільших чудес, створених людиною. Вона відкриває нам світ, допомагає уявити минуле, зазирнути в майбутнє.

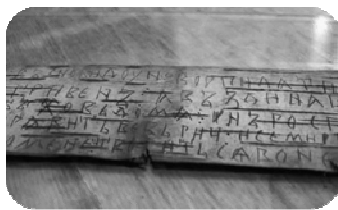
Шлях розвитку книги був довгим і складним. «Сторінками» найдавніших книжок ставали камені, стіни печер. Згодом люди писали на глиняних табличках. Для виготовлення книжок використовували: кору дерев, шкіру тварин, бамбук, папірус, шовк.

У Русі-Україні книги переписували від руки в монастирях і храмах. Матеріалом для письма була береста (тонка білосніжна кора берези) та пергамент (оброблена шкіра тварин).

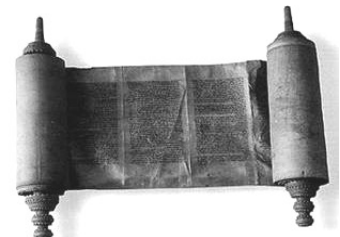
Люди завжди цінували книги і берегли їх як найдорогоцінніші скарби.

Глиняна табличка

Береста

Пергамент

- Що слугувало «сторінками» найдавніших книжок?
- На чому писали в Русі-Україні?

Добери «ключик» та запиши, який матеріал використовували для виготовлення книжок.

стяли ат руко реваде, рушкі ринтва, букбам, руспіпа, вкшо.

Відгадай загадки. Запиши відгадки.

Кожен скільки хоче бере, а все іншим залишається. _____

Має листя, але не дерево, дає плоди, але не цвіте. _____

Це цікаво!

- Книга — найкращий подарунок і для дітей, і для дорослих.
- Першу сторінку пергаментних книжок, яка безпосередньо торкалася верхньої дерев'яної дошки палітурки, завжди залишали чистою. Звідси вислів — «починати з чистого аркуша».
- Великі літери-ініціали часто оформляли червоним кольором, звідси вислів — «починати з червоного рядка», тобто з абзацу.
- 2 квітня, в день народження казкаря Ганса Крістіана Андерсена, відзначають Міжнародний день дитячої книги.

❖ Розкажи, яке значення мають книги в житті людини.

Гра «Коли і чому так говорять»

Книгу читають не очима, а розумом.

Книга — ключ до знань.

Хто багато читає, той багато знає.

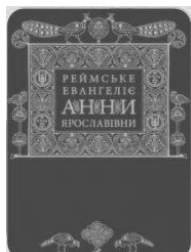
З ручаїв — ріки, з книжок — знання.

Анна Ярославна

Анна Ярославна — донька великого князя київського Ярослава Мудрого, давньоруська князівна, королева Франції, прабабуся майже тридцяти французьких королів.

Анна привезла з Києва до Франції не тільки багатий посаг, а й високу християнську мораль та вищу, ніж у Європі тих часів, культуру. Вона була освіченою, на відміну від свого чоловіка французького короля Генріха I. На багатьох державних документах Франції збереглися підписи Анни — найдавніші зразки слов'янського письма.

Реймське Євангеліє (поч. XI ст.). Цю книгу привезла із собою Анна Ярославна. Французькі королі аж до 1825 року під час коронації присягали на ньому. Зараз зберігається в Національній бібліотеці у Парижі.

Пересопницьке Євангеліє. Видатна пам'ятка української культури XVI ст. Рукопис має 960 сторінок. Писане Євангеліє на пергаменті великими каліграфічними літерами.

Основний мотив орнаменту — рослинний: пагони зі спіралью закрученими листками і квітами лотоса, ірису та інших рослин. По кутах — амури. Палітурки дубові, колись були обтягнені зеленим оксамитом.

Це цікаво!

- Після проголошення України незалежною державою раз на чотири роки новообраний Президент присягає на вірність народові України, тримаючи правицю на Пересопницькому Євангелії. Поряд із цією духовною святинєю кладуть Акт проголошення незалежності й Конституцію України.
- Зараз в Україні зроблено кілька копій цієї пам'ятки, які можна придбати в книгарнях для власної бібліотеки.

Літературна сторінка

Наші предки дуже любили і цінували книги. Про це ми можемо довідатися з літопису «Повість минулих літ».

Похвала книгам

Любив Ярослав книги, читав їх часто і вдень, і вночі, і зібрав скорописців багато, і перекладали вони з грецького на слов'янське письмо. Написали книг вони велику силу, ними повчаються віруючі люди і тішаться плодами глибокої мудрості. Начебто один хтось зорав землю, а другий посіяв, а інші жнуть і споживають багату поживу, — так і тут: батько всього цього Володимир, він землю зорав і розпушив її, тобто просвітив християнство. А син його Ярослав засіяв книжними словами, а ми тепер пожинаємо книжну науку.

Велика бо користь від навчання книжного. Книги — мов ріки, які наповнюють собою увесь світ: це джерело мудрості, в книгах — бездонна глибина; ми ними втішаємося в печалі, вони — узда для тіла і душі. В книгах — світило мудрості, а про мудрість сказано: люблячих мене — люблю, а хто дошукується мене, знайде благодать. І якщо старанно пошукати в книгах мудрості, то знайдеш велику втіху і користь для своєї душі. Бо той, хто часто читає книги, той веде бесіду з Богом і наймудрішими мужами.

Ярослав же, ми вже сказали, любив книги, багато їх написав і поклав їх у церкві Святої Софії, яку сам збудував.

Нестор Літописець (переказав Віктор Близнець)

❖ Знайди в тексті і прочитай:

- що зробив батько Володимир і син його Ярослав;
- де зберігав книги Ярослав Мудрий.

УКРАЇНЬСЬКА МОВА. З ІСТОРІЇ УКРАЇНЬСЬКОГО КНИГОДРУКУВАННЯ (СТЕПАН ДРОПАН, ІВАН ФЕДОРОВ). БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ

З історії українського книгодрукування

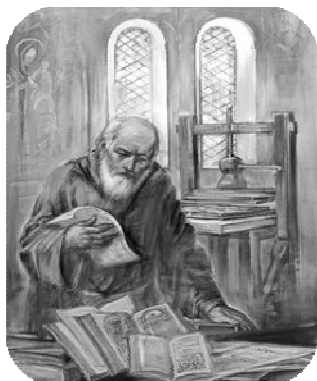
У давні часи книги писали від руки. Як друкувати книги, першими придумали китаїці. Перша друкована книга в Європі з'явилася у німецькому місті Майнці у 1450 році в друкарні Йоганна Гутенберга. Саме він і винайшов друкарський верстат.

Засновником українського друкарства вважають львів'янина Степана Дропана, який у 1460 році подарував свою друкарню львівському Свято-Онуфріївському монастирю.

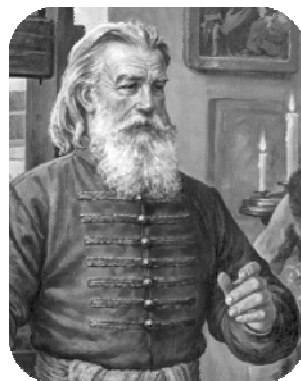
Через 112 років саме до цього монастиря у 1572 році приїхав Іван Федоров (Федорович), щоб відродити друкарство в місті. Тут 1574 року він уклав і надрукував перший східнослов'янський «Буквар».

- *Хто є засновником українського книгодрукування?*
- *Хто і коли надрукував перший східнослов'янський «Буквар»?*

*Першодрукар
Степан Дропан*

*Книгодрукар
Іван Федоров*

Бібліотеки України

Довіряючи всі свої знання і досвід книгам, люди навчилися зберігати їх. Скарбницями книг є бібліотеки.

Найбільша бібліотека України — Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ). Заснована у 1714 році, є однією з десяти найбільших національних бібліотек світу.

Національна бібліотека України для дітей (м. Київ) — головна книгозбірня України для дітей.

Це цікаво!

- Наукову бібліотеку Львівського національного університету імені І. Франка було засновано 1608 року. Вона є найдавнішою бібліотекою України, що працює і сьогодні. У книгосховищі зберігаються численні унікальні видання.

❖ Згадай правила поведінки в бібліотеці.

Музеї

Упродовж століть книги постійно вдосконалювалися, тому в світі існує безліч музеїв, експонатами яких є книги.

Музей книги і друкарства України розташований на території Національного Києво-Печерського заповідника (Лаври). У Музеї зібрано унікальні скарби книжкової культури українського народу. Експозиція висвітлює історію вітчизняної книги і книжкової справи від часів Русі-України і до сьогодні.

Музей мистецтва давньої української книги — книгознавчий музей і дослідний центр у Львові.

Національний музей літератури України в Києві. Серед реліквій музею — видання творів І. Котляревського, Т. Шевченка, І. Франка, М. Драгоманова, рукописи Лесі Українки, П. Тичини.

❖ Гра «Коли і чому так говорять»

- *Книжка мала, а розуму додала.*
- *Не на користь книги читати, коли тільки вершки з неї хапати.*

Літературна сторінка

Вчіться, діти!
Мудра книжка
Скаже вам всього багато
З того, що колись другими
І посіяно, й пожато.

Яків Щоголів

❖ Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Відгадай загадку і намалюй відгадку.

Хто мовчить, а всіх людей навчить?

ТРАДИЦІЇ І СВЯТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.
ОСІННІ СВЯТА. 14 ЖОВТНЯ — ПОКРОВА ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ.
ДЕРЖАВНІ СВЯТА. 14 ЖОВТНЯ — ДЕНЬ ЗАХИСНИКА УКРАЇНИ

Покрова Пресвятої Богородиці

Свято Покрови є одним із найбільших релігійних свят. Здавна в Україні це свято вважалося кінцем осені та початком зими.

Майже 1000 років минуло відтоді, як великий київський князь Ярослав Мудрий проголосив Божу Матір Царицею України.

Найбільшим і найзначущим святом була Покрова для козаків. У цей день на Січі відбувалися вибори нового отамана. Козаки вірили, що свята Покрова охороняє їх, а Пресвяту Богородицю вважали заступницею і покровителькою православного воїнства. З 1999 року свято Покрови в Україні відзначають як День українського козацтва.

• Звідки пішла назва Покрова?

У клітинки впиши літери відповідно до позначок і дізнайся, хто був заступницею і покровителькою православного воїнства.

	1	2	3	4	5
△	е	в	б	р	т
□	о	ц	п	я	а
○	г	д	с	и	

3	4	1	3	2	4	5	5
□	△	△	○	△	□	△	□

3	1	1	1	4	1	2	4	2	4
△	□	○	□	△	□	○	○	□	□

Закресли в кожному рядку букви л і м, що повторюються.
Прочитай слова — і ти дізнаєшся повну назву свята Покрови.

ллпллмммомлклммлрммлломмвлммллллмм
ммммммрмллемллсмвлммляммлтмммомлліммлл
ллбмлллолллмгллмолллрмлллоллмдлллмицмлліммлл

Розшифруй і прочитай народне повір'я. Запиши.

.амиз і едуб юокат ,уворкоП ан адогоп акЯ

Літературна сторінка

Свято Покрови

Світ у сяйві, не впізнати
Саду і городу:
То Покрова — світле свято
Нашого народу.
То Покрова землю вкрила
Щедрими плодами,
Розпростерла ніжні крила.
Стала понад нами.

То — Покрова-захисниця
Людей православних.
То — Богиня-помічниця
Запорожців славних.
Грає осінь кольорова,
Пахнуть груші, сливи,
Усміхається Покрова
До дітей щасливих.

Олесь Лупій

- Про яке найбільше релігійне свято осені йдеться у вірші?
- Чим вкрила землю Покрова?

День захисника України

День захисника України — свято, що відзначається в Україні 14 жовтня, в день Святої Покрови Пресвятої Богородиці. З 2014 року є державним святом згідно з указом Президента України.

Україна сьогодні — незалежна держава.

Українські Збройні сили покликані охороняти спокій нашого народу та кордони України.

- Коли святкують День захисника України?
- Кого оберігають Збройні сили України?

Це цікаво!

- 12 жовтня 2015 року Національний банк України увів в обіг 50 тисяч штук 5-гривневих монет «День захисника України».
- Українці вперше відзначали День захисника України під гаслом — «Сила нескорених».

Пам'ятна монета «День захисника України» (2015)

3 днем захисника України

Джерельний тихий спів води,
Безкрайнії степів простори,
І смерековії ліси,
Широкі плаї, круті гори!
Духмяний хліб на рушнику,
Гостинно розпростерті руки,
Щасливу матері сльозу,
І дідуся з веселим внуком!

За бескиди й дніпровські схили,
За наш пісенний славний рід,
За пломінь в косах у калини,
І за чумацький небозвід!
За нашу рідну Україну,
Що зберегли за всі віки —
Низький уклін і тричі «слава»,
Українські захисники!

Василь Стасюк

- *Кому автор говорить слова подяки у вірші?*

Намалюй вітальну листівку до Дня захисника України.

СІМ ЧУДЕС УКРАЇНИ. ХОТИНСЬКА ФОРТЕЦЯ. ЗАПОВІДНИК «КАМ'ЯНЕЦЬ» (КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ)

Хотинська фортеця

У старовинному місті Хотин на березі Дністра розташоване одне із семи чудес України — Хотинська фортеця.

Ця фортеця веде свій початок від Хотинського форту, що був створений у 10 столітті князем Володимиром Святославичем. Форт, який згодом було перебудовано у фортецю, розміщувався на важливих транспортних шляхах.

У середині 13 століття князь Данило Галицький і його син Лев перебудовували фортецю. Навколо неї з'явилися семиметрова кам'яна стіна та рови завширшки до 6 метрів. У північній частині фортеці звели нові невеликі укріплення.

Хотинська фортеця — одна з найяскравіших історичних та архітектурних пам'яток України.

Сьогодні на території фортеці розташований Державний історико-архітектурний заповідник «Хотинська фортеця». Тут часто проводять свята козацької звитяги і різноманітні фестивалі.

Хотинська фортеця

*Південна (В'їзна) вежа
Хотинської фортеці*

- *Де розташована Хотинська фортеця?*
- *Хто в середині 13 століття перебудовував цей замок?*
- *Що розташоване на території сучасної фортеці?*

Пройди лабіринтом і дізнайся назву церкви, що є на території замкового подвір'я. Починай рухатися з нижньої лівої (виділеної)

клітинки. Три клітинки праворуч, одна вгору, дві ліворуч, одна вниз, шість праворуч, дві ліворуч, одна вгору, чотири праворуч.

ван	ни	Рос	Оле	зо	нти	ці	сми	кас	на
<i>Свя</i>	і	від	тих	ти	стя	ня	Ко	фи	про

Це цікаво!

- Хотін — місто в Чернівецькій області; розташоване на правому березі Дністра. Відоме фортецею 13 - 18 століть, що збереглася донині.
- На подвір'ї Хотинського замку є старовинний колодязь, глибина якого 62 метри.
- На території Хотинської фортеці зняли понад 50 фільмів.

Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець»

Кам'янець-Подільський часто називають містом-музеєм просто неба. Це одне з найдавніших міст України. Найбільшою його цінністю є практично повністю збережений історичний центр — Старе місто. Символом Кам'янця-Подільського стала Стара фортеця.

Кам'янець-Подільська фортеця — це одне із семи чудес України, Національний історико-архітектурний заповідник.

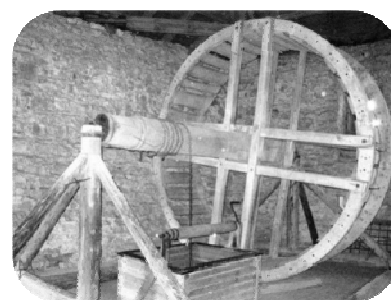
Фортеця складається із двох частин. Одна — це Стара фортеця. Історія її заснування починається в 12 столітті. Унікальне розташування фортеці робило її неприступною. До складу фортеці входять одинадцять башт, кожна має свою назву і свою історію. Ліворуч від в'їзних воріт є Папська башта — найбільша вежа фортеці. Ще її називають Кармелюковою, бо в ній тричі був ув'язнений український народний герой Устим Кармелюк.

Кам'янець-Подільська фортеця

Папська вежа

Колодязь, видобаний у камені

Друга, більш пізня частина фортеці, була збудована в 17 столітті. Нова фортеця — це укріплена система з додатковими оборонними спорудами, яка прикривала Стару фортецю з боку поля.

Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець» є одним із найстаріших на території України.

- Зі скількох частин складається Кам'янець-Подільська фортеця?
- Чому одну із башт називають Кармелюковою?

Це цікаво!

- Устим Кармелюк — український національний герой, очільник повстанського руху на Поділлі.
- У Чорній (кутовій) башті міститься найглибша у місцині криниця з величезним колесом, видовбана прямісінько у скелі. Її глибина сягає 40 метрів.
- Фортеця має частково відкритий підземний хід, який, згідно з давнім переказом, вів до Хотинської фортеці, що розташована в 30 кілометрах.

Добери «ключик» та запиши, як поетично назвала Кам'янець-Подільський відома українська письменниця Леся Українка.

ваКенВотІблТшіКкеАпоНпиАлоКлоАгиМроЕпаНкиІкя

Літературна сторінка

Кармелюкова криниця

Легенда Поділля

Відколи себе пам'ятаю, то завжди знала, що в лісі біля села є загадкова Кармелюкова криничка. Цікаво було знати і про самого Кармелюка. Коли піросла, любила довгими зимовими вечорами слухати дідусеві розповіді про село, людей, їхні долі.

Одного разу дідусь розповів мені про народного месника, борця за волю Устима Кармелюка та його друзів. Нелегким це був період в історії. Не зміг стерпіти наруги над собою і людьми, підняв хлопців на боротьбу з панами. Існує думка, що в наших лісах і був табір повстанців. І тут над невеличкою річечкою знайшли вони джерело, розчистили, обмурували.

А коли почалося за ними гоніння, то народні месники закопали в пагорбі неподалік численні скарби, відібрані в багачів. А криничка мала слугувати своєрідним знаком для повстанців, які розділилися на групи і пішли в різні сторони, втікаючи від переслідувань.

Минули роки, загадкова криниця напуває перехожих прохолодною і смачною водою, а земля береже в собі віковічні таємниці.

Записав на Вінниччині та літературно опрацював Микола Зінчук

- Хто такий Устим Кармелюк? Проти кого і за що він боровся?

МОЯ ЗЕМЛЯ. СІМ ПРИРОДНИХ ЧУДЕС УКРАЇНИ. ГРАНІТНО-СТЕПОВЕ ПОБУЖЖЯ. МАРМУРОВА ПЕЧЕРА (АР КРИМ). НЕОБХІДНІСТЬ ОХОРОНИ ПРИРОДИ

Гранітно-степове Побужжя

Уважається однією з найдавніших ділянок суші Євразії, яка не поринала у морські глибини протягом 60 мільйонів років.

Протягом 40 км річка Південний Буг протікає серед берегів, що утворюють долину з гранітними скелями, порогами, водоспадами, вузькими каньйонами та островами. Величні гранітні скелі місцями сягають 40–50 м заввишки. Це справжня гірська країна серед українського степу.

Гранітно-степове Побужжя є місцем мешкання для багатьох рідкісних і зникаючих видів тварин. До Червоної книги України занесено 26 видів рослин, 56 видів комах і 46 видів тварин.

Гранітно-степове Побужжя має дуже велику історико-культурну цінність.

Тут виявлено 98 археологічних пам'яток. На території парку розташовано відоме урочище Бузький Гард — залишки поселення козаків.

Гранітно-степове Побужжя

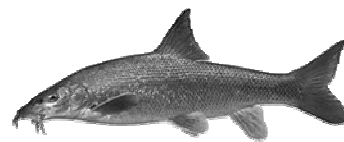
Камінь Слон

- Де протікає річка Південний Буг?
- Чим відоме урочище Бузький Гард?

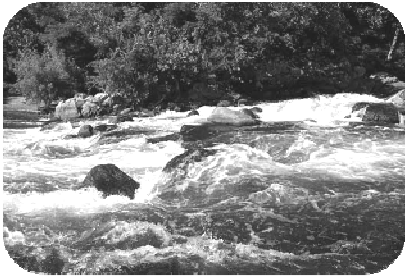
Це цікаво!

- Поряд із поширеними видами риб тут мешкає марена дніпровська — дивовижно красива, сильна тварина, збереглася лише у парку «Гранітно-степове Побужжя».
- Вишня Клокова — це рідкісна рослина, що трапляється тільки в Гранітно-степовому Побужжі.

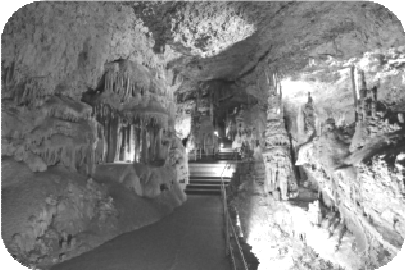
Розшифруй слово — і ти дізнаєшся, яку місцеву назву мають пороги Південного Бугу.

Я — I К — II Б — III Р — IV И — V О — VI

III IV VI I II V

Пороги Південного Бугу мають місцеву назву — _____.

Мармурова печера (АР Крим)

Мармурова печера — унікальна за красою печера зі складною системою залів і галерей.

Протяжність обладнаних екскурсійних маршрутів понад 1 км. Мармурова печера зустрічає гостей Галереєю казок, у яку вони потрапляють через штучний 10-метровий тунель. Слоненя та Мамонт, голова Господаря печери, Дід Мороз, Царівна-жаба. Важко повірити, що ці фігури створені упродовж мільйонів років краплинами води, а не руками талановитого скульптора.

Температура всередині сягає +9° за Цельсієм. Тут не надто холодно, але й далеко не спекотно.

У п'яти залах можна насолодитися прослуховуванням класичної музики, яка в унікальній акустиці печери має особливе звучання.

Унікальність Мармурової печери принесла їй світову популярність. За оцінкою відомих спелеологів, вона належить до п'ятірки найкрасивіших обладнаних печер планети.

У 2008 році Мармурову печеру визнано одним із семи чудес України.

- Яка довжина екскурсійних маршрутів Мармурової печери?
- У якому році Мармурову печеру визнано одним із семи чудес України?

Необхідність охорони природи

Чи знаєш ти, що пластиковий пакетик для продуктів перероблятиметься в землі аж 400 років? Чи бачив ти, скільки таких пакетиків, пластмасового посуду та фольги валяється на землі? А де ж випасатимуться коні, корови, вівці?

Ти хочеш, аби земля була чистою? Зробити це нескладно: головне — не смітити! Тож від сьогодні всі пластмасові пляшки, фантики від цукерок, обгортки від морозива і навіть жуйки — в смітник.

Пам'ятай: землю потрібно ЗАХИЩАТИ!

Розкодуй і запиши прислів'я.

бі.	со	сам	дить	шко
при	ро	ду,	то	й
є	лі	жа	не	Хто

Літературна сторінка

Довкола стільки є краси

Довкола стільки є краси:
Краплинки ранньої роси,
Метеликів веселі танці,
Татуся посмішка уранці,
Злотиста зачіска колосся,
Верби над річкою волосся,
Пташині неба передзвони,
Вечірніх хмар вбрання червоне,

Веселка в сонячній намисті
І квітів рушники барвисті,
Натруджені матусі руки
І колискових тихі звуки.
О, скільки в світі є краси!
Ти серденьком її проси
Й наповнюй душу аж до краю
Краплинами земного раю!

Катерина Дишкант

- Що оточує нас?
- Чим треба наповнювати свою душу?

Лісова пісенька

Крізь ліси зелені, вікові діброви
дружно ми крокуєм, пізнаємо світ.
Лащатся в долині квіти кольорові,
дятел на смереці стукотить: «Привіт!»
У розлогих кронах дім лаштують птиці,
велетні-дерева нам кивають вслід,
і снують мурашки — лісу трудівниці,
мама білка кличе діток на обід.
Не зламаєм гілку, квітку не зірвемо,
не злякаєм пташку, білку, оленя,
і мурах домівку чемно обійдемо,
та не потривожим сонне зайченя.

Тож рушай із нами,
не вагайся нітрішки,
любить ліс привітний
щебет дітлашні.
Є для друзів в нього
ягоди й горішки,
а пташки дарують
радісні пісні.

Леся Вознюк

- Як потрібно поводитися на природі?

МАЛА БАТЬКІВЩИНА. МІНІ-ПРОЕКТ «МОЯ ВУЛИЦЯ»

Рідний край! Він починається із батьківського порогу, стежини до хати, що ніжно стелиться в садочку. Для кожної людини найдорожчий той край, де вона народилася, звідки пішла у світ.

- Які історичні події відбувалися на території краю? Розкажи про них.
  - Які народні промисли і визначні пам'ятки є у твоєму місті, селі (селищі)?
-
- Що ми можемо зробити, щоб зберегти красу природи?

Батьківщина для кожного з нас бере початок від вулиці, на якій ти мешкаєш, тепла рідної домівки, тихої материнської пісні, чистої рідної мови.

Є вулиці центральні та віддалені, старі й нові, відомі та не дуже, по деяких ходять трамваї, тролейбуси або маршрутки, а на інших — тихо та спокійно. У кожної є своє обличчя, свій подих, своє життя. Але, мабуть, для кожної людини та вулиця, де вона виросла, є найголовнішою.

❖ Розкажи про вулицю, на якій ти живеш.

- Яку вона має назву? Запиши. _____
- На чю честь чи в пам'ять про які події вона отримала назву?
- За що ти любиш свою вулицю?
- Чи робиш ти щось корисне для підтримання чистоти та порядку на своїй вулиці?
- Яке твоє улюблене місце відпочинку на ній? Чому?

Читай склади, починаючи із середини прямокутника. Рухайся проти руху годинникової стрілки — і ти прочитаєш прислів'я. Запиши і поясни, як ти його розумієш.

.	ще	кра
доб	ди	най
ре,	Всю	-
а	вдо	ма

Зроби математичні обчислення і дізнайся, скільки вулиць у Києві.

Від року народження нашої держави відніми: одиниць — найбільше одноцифрове непарне число, десятків — найменше одноцифрове парне число.

Літературна сторінка

Вулиця мого дитинства

Стежина, м'якенька від пилу,
Зелена кайма споришу.
Лечу я, неначе на крилах,
Додому, до мами спішу.
Ця вулиця рідна, знайома,
Мене, як в дитинстві, веде
Додому, до рідного дому,
Де все пам'ята мене й жде.
Це вийшли мене зустрічати
На вулицю вишні рясні,

Й біжать до воріт аж від хати
Троянди назустріч мені.
У спеку, у сніг чи у зливу
Люблю тебе, вулице, я.
Ти в будь-яку пору красива,
Напевне, тому, що моя.
Рукою за хвіртку візьмуся,
Щаслива, спинюся на мить:
У білій хустині матуся
До мене з городу біжить.

Віра Коваль

- Куди веде рідна вулиця?
- Яка головна думка вірша?

МІНІ-ПРОЕКТ «МОЯ ВУЛИЦЯ»

Попрацюй над проектом:

1. Обери тему проекту. Про що (або про кого) ти хочеш дізнатися?
Я хочу дізнатися про _____.
2. Визнач, як ти працюватимеш — самостійно, у парі чи в групі.
Я працюватиму _____.
3. Заповни таблицю.

План роботи над проектом

№	Дії	Термін виконання
1	Знайти інформацію у бібліотеці; в Інтернеті; у дорослих	
2	Дібрати фотографії, репродукції	
3	Підготувати текст повідомлення	
4	Оформити результати роботи (в альбомі, газеті)	
5	Підготувати презентацію	
6	Провести захист проекту	

ТВОЯ РОДИНА (СІМ'Я). РОДОВІД. ПІДСУМОК ІЗ ТЕМИ «УКРАЇНА — НАША ДЕРЖАВА»

Ми всі — український народ, який складається з родин — малих і великих, дружніх і працьовитих. Як могутня ріка бере силу з маленьких джерел, так і наша українська культура збагачується маленькими родинами, сім'ями. А історія поколінь цього роду і є родовід.

Родина — найдорожче для кожної людини. Тут вона робить свої найперші кроки, звідси виходить у широкий світ. Сім'я — це твій дім, твій оберіг.

Наші прадіди уявляли життя людей у родині як велетенське Дерево Роду.

Свій маленький листочок на цьому дереві має кожен. Гілки — твої батьки, їхні сестри і брати. Стовбур — дідусі й бабусі. Паростки — їхні брати і сестри. Коріння — батьки твоїх дідусів і бабусь. Що міцніше росте дерево — то більшим є рід. У кожній гілочці або коріння є своє ім'я. Родовідне дерево — це історія твого роду.

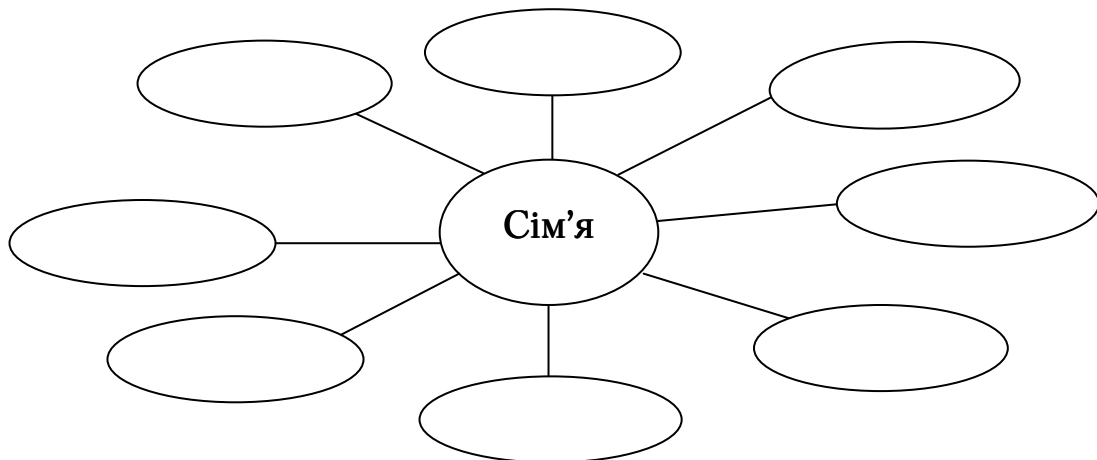
Бережи і шануй свій рід, свою сім'ю. Поводься завжди чемно і ввічливо з усіма членами родини. Вивчай історію свого роду, продовжуй його традиції.

- Що таке родина?

Що асоціюється в тебе зі словами «родина», «сім'я»? Запиши.

Прочитай і поясни, як ти розумієш прислів'я.

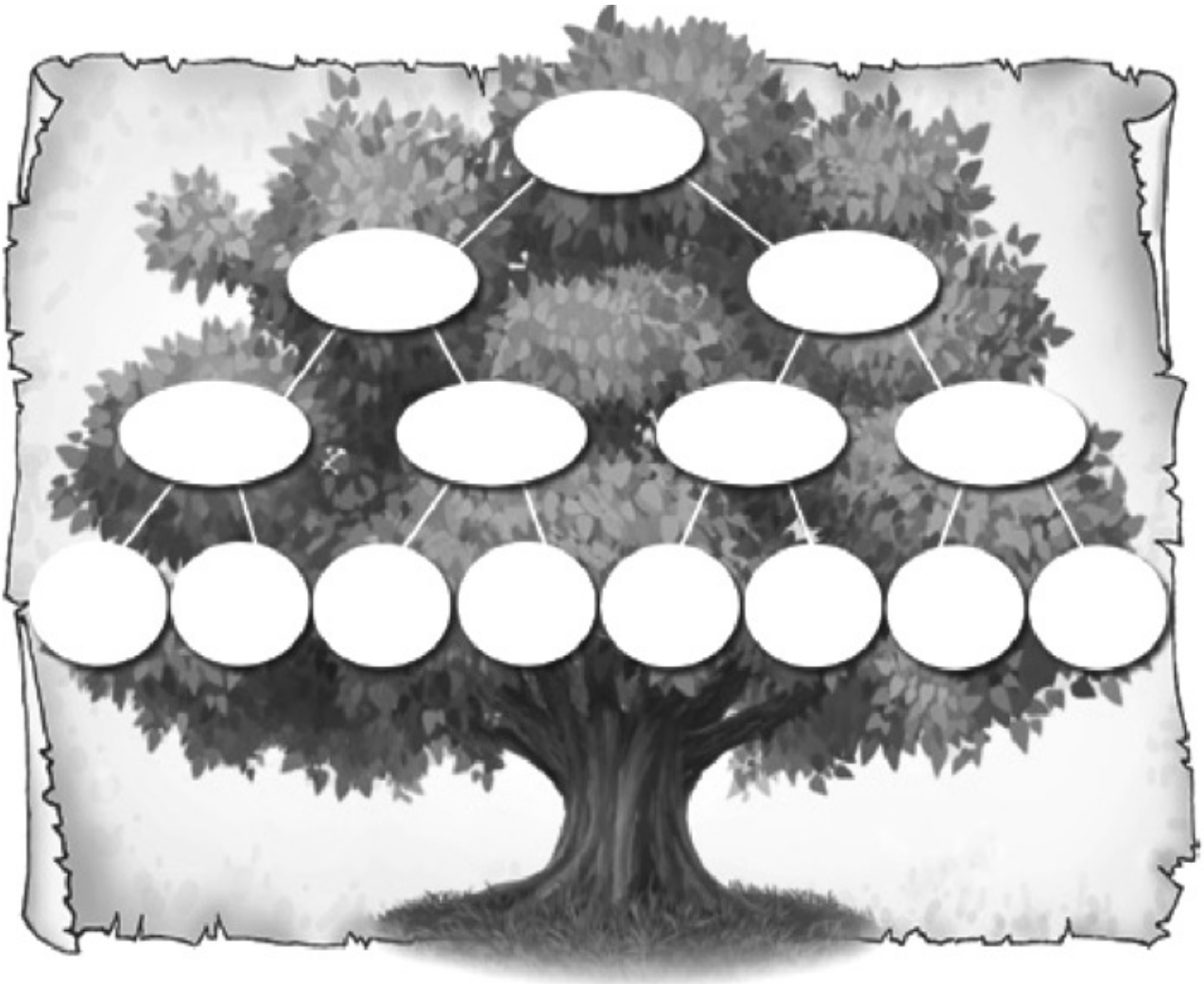
.дірйївс-инидорїонжоква, ділпйївс-инивередїонжокУ

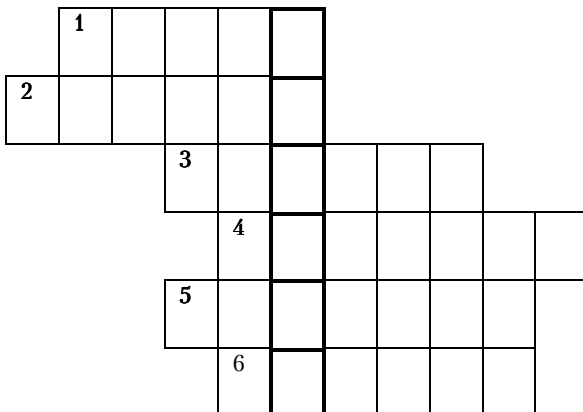

Тільки щось самотньо, хотів би ти сорвалася.

❖ Створи своє родовідне дерево.

Розгадай кросворд і прочитай ключове слово.

1. Кого не можна ні купити, ні заслужити, ні вибрати.
2. Слово, від якого утворилось слово «Батьківщина».
3. Для тата чи мами татусь, а мені...
4. Для дідуся — онучок, а для тата...
5. У бабусі — внученька, а у мами...
6. Для тата чи мами мауся, а мені...

Допиши букви в порожні клітинки.

Батько твого дідуся чи бабусі.

п			д		д
---	--	--	---	--	---

Мати твого дідуся чи бабусі.

п			б			а
---	--	--	---	--	--	---

Батько когось із твоїх батьків.

д		д			ь
---	--	---	--	--	---

Мати когось із твоїх батьків.

б		б			я
---	--	---	--	--	---

Рідний брат когось із твоїх батьків.

д		д			о
---	--	---	--	--	---

Рідна сестра когось із твоїх батьків.

т		т			а
---	--	---	--	--	---

Літературна сторінка

Як то добре мати брата

Як то добре мати брата —
веселіше зразу в хаті.
З братом краще в світі жить:
він сестричку захистить.
Вірю, любий, милий брате,
ти не будеш ображати
і не скривдиш — знаєш сам:
вдвох цікаво гратись нам.

Яків Семенюк

Сестричка

В мене, друзі, є сестричка,
але зовсім невеличка,
тільки знаю я про те,
що сестричка підросте.
Я навчу її вмиватись,
в нові сукні одягатись
і нікому не віддам:
буду з нею гратись сам.

Яків Семенюк

❖ Розкажи про свого брата чи сестру: як звати, скільки років, які очі, волосся, чим займається.

ПІДСУМОК ІЗ ТЕМИ «УКРАЇНА — НАША ДЕРЖАВА»

Перевір себе. Дай відповіді на запитання.

1. Які моря омивають Україну?
2. Скільки озер є на території України?
3. Яких князів Русі-України ти знаєш?
4. Ким були Степан Дропан та Іван Федоров?
5. Що ти знаєш про доньку великого князя київського Ярослава Мудрого Анну?
6. Які осінні свята ти знаєш?
7. Що розташовано в місті Хотин?

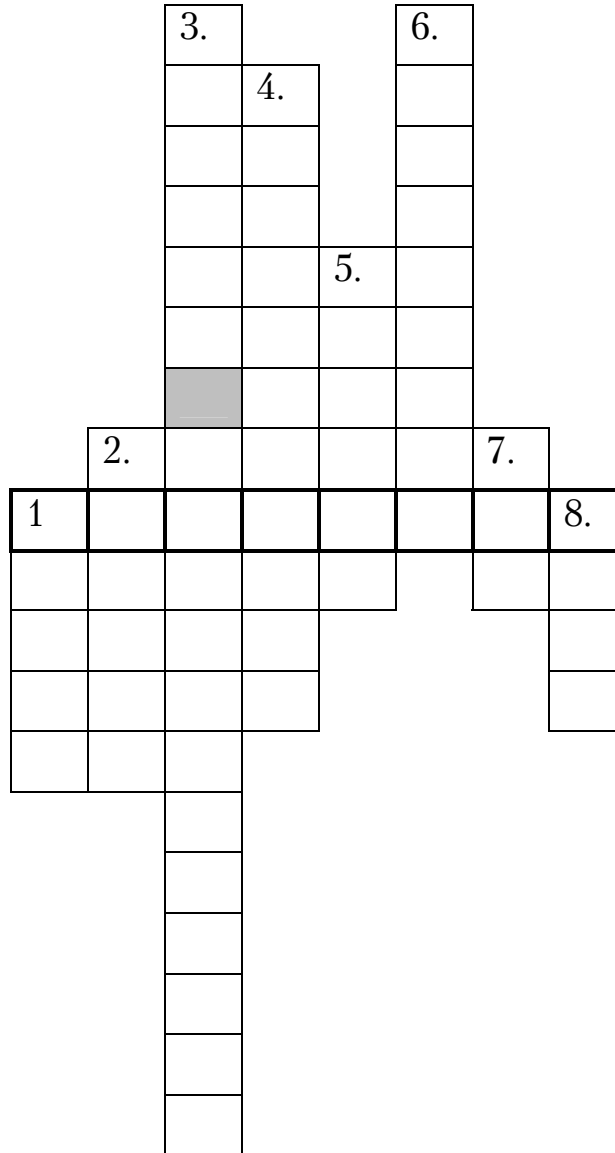
8. Що ти знаєш про заповідник «Кам'янець»?

9. Що тобі відомо про Гранітно-степове Побужжя та Мармурову печеру?

10. Що таке родина?

Розгадай кросворд і прочитай назву головної вулиці Києва.

1. Брат Кия — один із засновників Києва.
2. Національний символ України.
3. Центральна площа Києва.
4. Земля, де ти народився.
5. Дерево — символ Києва.
6. Глава держави України.
7. Князь, на честь якого названо столицю України.
8. Столиця України.

